

راوی

روایت پنجم

فانتزی و ادبیات فانتاستیک

زیرنظر

رضامختاری

سوفت	مختاری، رشاد ۱۳۵۲ - - گردآورنده
ن و نام	روایت پنجم: قاتری و ادبیات فانتاستیک؛ زیر نظر [تألیف: لئون] رشاد مختاری؛ با همکاری سیمه فضل‌اللهی.
عنه بات نشر	تهران: سرزمین من، ۱۳۹۴
مشخصه	۱۵۰ ص ۱۵۰۰
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۹۴۵-۰۰۰-۰۰۰
وضعیت فهرست	ادبیات - مقاله‌ها و خطابه‌ها
موضوع	ادبیات - تازیه شد
موضوع	ادبیات - تازیه شد
شناسایی افزوده	۱۳۹۴ ۳م ۱۳۹۴
رده‌بندی کنگره	۸۰۹
رده‌بندی دیویی	۸۰۹
شماره کتابشناسی ملی	۱۶۰۶۷-۰۰۰

کتابخانه
روایت پنجم: قاتری و ادبیات فانتاستیک

زیر نظر و مدیریت
با همکاری سیمه فضل‌اللهی

مدیر هنری و طراح گرافیک: علی‌ها
صفحه‌آرایی و آماده‌سازی: انلیه اسفندی
چاپ و صحافی: شرکت چاپ و انتشارات

چاپ اول: ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۵۳۰۰۰-۰۰۰-۰۰۰

قیمت: ۹۰۰۰۰ ریال

نقل و چاپ نوشته‌ها منوط به اجازه رسمی از ناشر است

انتشارات
سرزمین من

نشانی: تهران، خیابان صفي عليشاه
کوچه غزاله، پلاک ۵
تلفن: ۷۷۶۱۸۶۰۸
فکس: ۷۷۶۱۸۶۰۸
آدرس همراه: ۹۱۹۱۱۶۶۶۶
ایمیل: smnpub@gmail.com

فهرست

واما روایت بعد

۴

۱. باول داستان

۷

کلاغ‌ها - سر مهره - کنند؟ / اصغر عبداللہی

۸

یہ جای خود علی شاہ

۱۸

حالا حالدمو / مرد نامہ لری

۲۲

جمعی خالی / نسیبہ / مہی

۲۶

۳ / ابو الفضل شاہی

۳۰

Bavaria / ہادی تقی زادہ

۳۲

قتل زنی در طبقہی چندم / علی یزدانی

۳۰

آکسولوتل / خولیو کورتاسار / رضا مختاری

۴۰

کوہ شیشہ ای / دونالد بارتنی / ادیب وحدانی

۴۶

کوہ شیشہ ای / ہرمان آر. کلنکہ / علی ہاشمی شہرکی

۵۲

باب دوم چاپ دوم

۵۵

اعداد / حسن تهرانی

۵۶

باب سوم شبانه هزار و دویم ۶۱

۶۲ مشاهده آدم‌های بالدار در دریا / ناخدا بزرگ شهریار رامهرمزی

باب چهارم مقاله ۶۷

۶۸ آمدن بر ادبیات فانتاستیک / تزوتان تودوروف / شهاب شمس

۸۲ جهان‌های همسایگی / برایان مک هیل / مجتبی ویدی

۹۸ در آینه‌های فانتزی: پست‌مدرن شالوده‌شکنی و نقادی فرهنگی

۹۸ در آینه‌های فانتزی: پست‌مدرن شالوده‌شکنی و نقادی فرهنگی

۱۱۴ نامیرایی: فانتزی ای-دث‌کننده / اریک اس. رابکین / فتاح محمدی

۱۲۴ فانتزی ادبی و الهیات پست‌مدرن / جورج آیلچل / روح‌الله مفیدی

باب پنجم کارگاه ۱۳۷

۱۳۸ آدم‌کش‌ها / کتی اکبر / مجتبی ویدی

کتاب‌شناسی ۱۴۷

و اما روایت بعد

«آنجا بازی هست که در آن قال و مقال معامله و همه‌ه شنیده می‌شود
اما کسی دیده نمی‌شود»

(عجایب هند / ناخدا بزرگ و امیر مری)

❑ کاری کن که باور کنم

اگر گوشی برای شنیدن قصه‌های ناخدا بزرگ و امیر مری داشته باشی، می‌توانی باور کنی که برای پرسش‌های بی‌محابای شنوندگان قصه‌ها، دلیلی متقن در چنته داشت و چنان روایت می‌کرد که مخاطب تسلیم قصه می‌شد و این سوای قصه‌ای بود که از اساس مخاطب و راوی می‌دانستند از تجربه روزمره‌شان دور است و در خلسه همین راه دور و دراز قصه تا واقعیت زندگی روزمره‌شان فرو می‌رفتند و البته باورپذیری و قیاس قصه با تجربه واقعی همان قدر که به اسلوب‌های جهان داستان وابسته بود، ریشه در جهان‌نگری مخاطب و تعریفش از امر واقع و تجربه واقعی داشت و دارد.

❑ بیایید واقعیت را به چالش بکشیم

واقعیت چیست؟ امر واقع کدام است؟ چه چیز شدنی است و چه چیز ناممکن؟

پرسش از واقعیت، بنیادی‌ترین پرسش جریان‌های ادبی معاصر است. در تاریخ ادبیات مکاتب ادبی مختلف، تمایز خویش را با تلقی متفاوت‌شان از امر واقع به رخ کشیده‌اند، و در چند دهه اخیر، با اصطلاح یافتن جهان متن، واقعیت در متون داستانی بی‌اندازه به چالش کشیده شد. با این حال، همواره حیا غنچه بن منبع خلاقیت انسانی بوده و خیال‌پردازان، شعله روزان روایت است. قرن‌ها پیش از آنکه نظریه پیرانکا، وی تعریف گونه‌ای جدید در ادبیات روی با عنوان «فانتازی» بیافتند، بن‌مایه‌ها و عناصر فانتاستیک در روایات عامیانه و داستان‌های اساطیری حضور داشته است و در معنای عام، تمامی فعالیت‌های تخیلی و همچنین تمام آثار ادبی، خیال‌پردازانه با فانتاستیک هستند.

از جهان ثانویه تا ضد جهان

اس. تی. کالریج، جی. آر. آر. تالکین و ارنست بلوخ از نظریه پردازان مدرن نیست فانتزی هستند. به زعم آنان فانتزی، تلاشی برای گریز از جهان واقع است. گریزی که ممکن است مثبت باشد و سازنده و به سوی رهایی از تقدیر یا منفی باشد و ویرانگر، و یا فراری است از پذیرش واقعیت. به باور تالکین فانتزی «جهان ثانویه» ای بنا می‌کند، جهانی که حاصل «سازی عناصر» جهان پیشین یا اولیه است و عناصرش را از آن وام گرفته و مدیون آن است. فانتزی مدرن شکا، نوییها، است و در صدد جایگزینی جهانی دیگر به جای جهان واقعی است. جهانی مناسب‌تر، به سامان‌تر و یکسره‌تر و یک جور سامان‌یافته‌تر.

بی‌راه نیست اگر بگوییم گام‌های جدی به روی نقطه‌ای پست مدرن توسط ترنوتان تودوروف و اریک رابکین برداشته شده است. رویکرد تودوروف ساختارگرای است و از نظر او فانتزی ادبی تنها به اندازه‌ی تردیدی می‌یابد؛ آنجا که خواننده نمی‌تواند تشخیص دهد یک پدیده روایی به قلمرو غریب (یا توجیه فراطبیعی) تعلق دارد یا عجیب (یا توجیه روان‌شناختی).

رویکرد اریک رابکین مبتنی بر جامعه‌شناسی ادبی و مضمون‌گرایانه است. او امر فانتزاستیک را همچون اصلی می‌داند که در شکل‌گیری تاریخی تمام ژانرها اثر دارد. به باور او ژانرهای جدید از طریق «ارونگی قوانین بنیانی ژانرهای قدیمی» شکل می‌گیرند؛ هنگامی که آنچه روزی فرم جدید به حساب می‌آمده برای مخاطبان، عادی و تکراری و ذائقه‌شان اشباع می‌شود و طالب تنوع و دگرگونی‌های بیشتری می‌شوند.

در این میان نگاه ریچارد یقایی رزماری حکسن نیز

قابل تأمل است. به زعم او فانتزی، داستانی است که مبنایش تخطی از چیزی است که به عنوان امر ممکن، قبول عام یافته و به سمت برانداختن قراردادهایی پیش می‌رود که بهنجار یا عادی فرض شده‌اند. از نظر او فانتزی‌های ادبی «قواعد» یا نمایی هنری و بازآفرینی ادبی واقعیت را معشوش می‌کنند و این روایت‌ها از محدودیت‌های متون واقع‌گرا «رها» هستند؛ قوانینی مانند: یکپارچگی زمانی داستان، همبستگی شخصیت‌ها و فضای داستان، تفکیک جان‌دار و بی‌جان و تمایزهای چون خود و دیگری یا زندگی و مرگ.

خلاصه آنکه فانتزی پست مدرن، مشروعیت «واقعیت اجتماعی» جهان بیرون متن را به چالش می‌کشد و معتقد است که فقط از خلال داستان می‌توان با واقعیت مواجه شد.

نهر «بورخس و هری پاتر»

صد سترده‌ای از نویسندگان شاخص معاصر، آثاری دارند که در گاه فانتزی می‌گنجد؛ کسانی چون فرانتس کافکا، خوسه بورخس، ایتالو کالوینو، شکسپیر، ویلیام باروز، دونالد ویلیامز، میخائیل بولگاکوف، گابریل گارسیا مارکز، خولویو مونتالبا، جان آپدایک و البته سهم ادبیات عامه پسند نیز از «دوخته» ادبی کم نیست و محبوبیت کتاب‌های هری پاتر نشانه گسترده این گونه ادبی است.

در تاریخ روایت فارسی متونی چون شاهنامه فردوسی، هزار و یک شب، هفت پیکر و... منابعی غنی از خیال‌پردازی روایی هستند. در داستان معاصر فارسی اما وجه ممیز بروز داستان امروزی، واقع‌نمایی و واقع‌گرایی و فاصله گرفتن از چیزی است که باورش برای خواننده

خردورز ناممکن است. از همین رو همت قصه فارسی بیش از هر چیز بر تثبیت اسلوب‌های قصه و واقع‌نما بوده است و از آنجا که داستان فانتزی برگرفته داستان واقع‌نما سوار می‌شود، مجالی آن‌چنانی برای درنوردیدن مرزهای ژانر و بروز داستان‌های فانتزی فراهم نشده است. مگر تلاش‌های دو دهه اخیر نویسندگان فارسی در نوشتن داستان‌های چالش‌گرا که عرصه را برای نوشتن روایت‌های فانتزی فراهم آورده است. هر چند در نسل‌های ابتدایی و نیمه قصه‌مدن فارسی، باید سهم بوف کور صادق هدایت و مایوت بهرصادقی از چنین رویکردی را محفوظ دانست.

❖ روایت پنجم

این مجموعه در سال ۱۳۸۳ مدون شد و پس از سه آرا بی آماده چاپ گشت که شرایط برای انتشار فراهم نشد. به جز صفحه آرای مجموعه که به فراخور تغییر قطع، رخص شد؛ تمامی مطالب همان است که بود. با وجود آنکه از مطالب نظری پراکنده درباره فانتزی و روایت فانتاستیک و پرداختن به آن در حوزه سینما، برای نخستین بار است که مجموعه‌ای به زبان فارسی و شامل نظریات مختلف درباره فانتزی و ادبیات داستانی فانتاستیک تدوین شده است. در انتخاب مقالات سعی شده تا تمام نظریات شاخص درباره فانتزی و روایت فانتاستیک از رویکردهای مدرنیستی گرفته تا پست‌مدرن حضور داشته باشند. تلاش شده بخش داستان و مقاله بایکدیگر تعامل و هم‌افزایی داشته باشند. مثلاً در مطلب نلسن آلن با عنوان «غلیان روایت» در شرح فانتزی پست‌مدرن، داستان کوه شیشه‌ای اثر دونالد بار تلمی بررسی می‌شود و آلن اشاره می‌کند که این داستان نقیضه

یک قصه عامیانه اروپایی است؛ که علاوه بر مقاله، داستان کوه شیشه‌ای بار تلمی و قصه کوه شیشه‌ای در مجموعه گنجانده شده.

همین جا باید به فارسی تشکر کنیم از آقایان جورج آچل، نلسن آلن و اریک رابکین که به‌مادر انتخاب مقالات‌شان جهت ترجمه کمک کردند و اجازه ترجمه آن به فارسی را دادند.

در باره داستان‌های فارسی مجموعه باید گفت قرار بر این بوده است که این داستان‌ها اشکال مختلف بن‌مایه‌های فانتاستیک را در داستان جدی نشان دهند. و البته حرف آخر، این مجموعه یک مجموعه گفت‌وگویی است که اجزای آن از هم بیگانه نیستند، و جست‌وجویی است در راستای درک یک گونه ادبی یا عنصر روایی و طبعاً به شناخت بیشتر ادبیات کمک می‌کند.

❖ این یک نگاه جدی است

بیش از یک دهه از آغاز فعالیت‌های حلقه راوی می‌گذشت. شما پنجمین روایت راوی را می‌خوانید. راوی جوهره مدار نگاه جدی به ادبیات حرکت کرده است و حس و میل به دقیق در ذات داستان، سرلوحه کار راوی است. روی تقوین ادبی را در رویکرد ادبیات محور به جوهره داستان است. نگو، می‌داند و همواره به امکان‌های تازه برای روایت می‌اندیشد.

❖ سرزمین راوی

تابری دیگر از شاخ راوی که در سرزمین روایت بر ویست.

باب اول

داستان

در ناراتیوا بازاری هست شهره به بازار پنجم که در آن قال و مقال
معامله و مهمه می شود اما کسی دیده نمی شود.
در ناراتیوا بازاری هست شهره به بازار پنجم که در آن قال و مقال
معامله و مهمه می شود اما کسی دیده نمی شود.
در ناراتیوا بازاری هست شهره به بازار پنجم که در آن قال و مقال
معامله و مهمه می شود اما کسی دیده نمی شود.

در ناراتیوا بازاری هست شهره به بازار پنجم که در آن قال و مقال
معامله و مهمه می شود اما کسی دیده نمی شود.